> nonstop knihkupectví pana penumbry

robin sloan

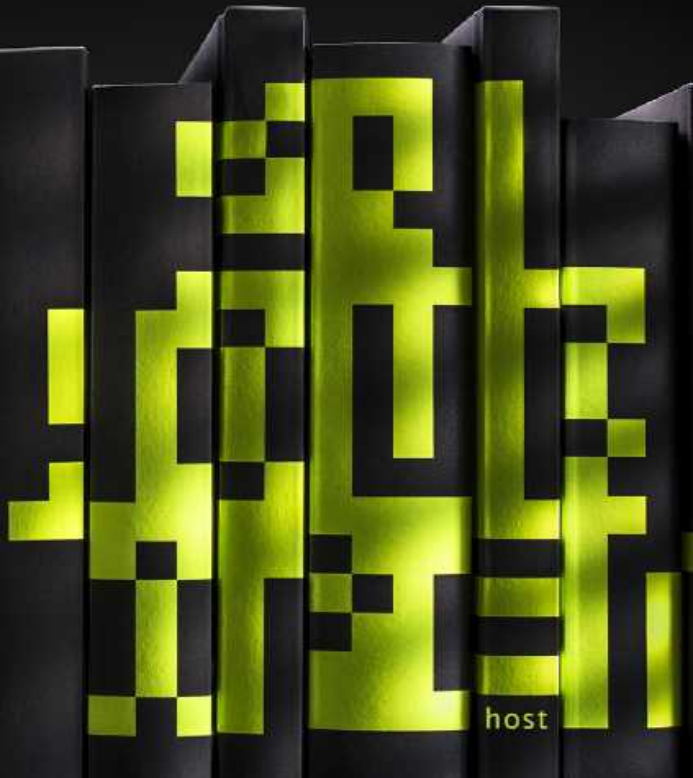

host

ROBIN SLOAN
NONSTOP KNIHKUPECTVÍ PANA PENUMBRY

> nonstop
knihkupectví
pana penumbry
– – – – – – – –

robin sloan

–

brno 2013

Robin Sloan
Mr. Penumbra's 24-Hour Bookstore
Copyright © 2012 by Robin Sloan
Translation © Petra Jelínková, 2013
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2013
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-076-0 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7491-077-7 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7491-078-4 (Formát PDF pro čtečky)
ISBN 978-80-7491-079-1 (Formát MobiPocket)

Pro Betty Ann a Jima

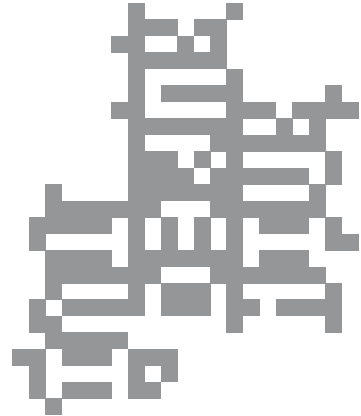

> knihkupectví

HLEDÁME VÝPOMOC

Ztrácím se ve stínu regálů a málem jsem spadl z žebříku. Jsem přesně v půli cesty nahoru. Hluboko pode mnou je podlaha knihkupectví, povrch planety, kterou jsem nechal pod sebou. Vysoko nade mnou se tyčí vrcholy regálů, tady nahoře je pěkná tma — knížky jsou napěchované jedna vedle druhé a vůbec sem nepustí světlo. Asi je tu i řidší vzduch. Myslím, že jsem zahlédl netopýra.

Držím se jako klíště, jednu ruku mám na žebříku, druhou na okraji regálu a prsty tisknu tak, že se mi úplně odkrvily. Očima sleduju linii nad klouby prstů, zkoumám jednotlivé svazky — a najednou ji vidím. Tu knihu, kterou hledám.

Ale vraťme se na začátek.

Jmenuju se Clay Jannon a bývaly časy, kdy jsem se sotva dotkl papíru. Seděl jsem u stolu v kuchyni a na notebooku jsem se pustil do procházení inzerátů s nabídkou práce, jenže pak zablikalo okno prohlížeče a mou pozornost odlákal odkaz na dlouhý článek o geneticky modifikovaných hroznech. Až moc

dlouhý, takže jsem ho přidal na seznam toho, co si chci přečíst. Pak mě zaujal jiný odkaz na recenzi knížky. Recenzi jsem taky přidal na svůj seznam a stáhl jsem si první kapitolu té knihy — třetího dílu série o upíří policii. Na pracovní inzeráty jsem pak dočista zapomněl, přesunul jsem se do obýváku, notebook si položil na břicho a celý den jsem si četl. Měl jsem spoustu volného času.

Byl jsem nezaměstnaný. Následkem obrovské krize fast-foodových řetězců, která se začátkem jednadvacátého století prohnala celou Amerikou a nechala za sebou zkrachovalé prodejny hamburgerů a království suši se zatlučenými dveřmi.

Ta práce, o kterou jsem přišel, byla pro ústředí firmy NewBagel, které se nenacházelo v New Yorku ani na jiném místě s tradicí výroby tohoto pečiva, nýbrž tady, v San Francisku. Byla to velmi malá a úplně nová firma. Založil ji pár bývalých googláků, kteří vyvinuli software na výrobu a pečení ideálních bagelů: s hladkou, křupavou kůrčičkou a jemným, vláčným vnitřkem, to vše v dokonale kruhovém tvaru. Byla to moje první práce po škole a začínal jsem jako grafik. Vytvářel jsem marketingové materiály na uvedení a propagaci toho lahodného prstence: menu, slevové kupony, nákresy, plakáty do výlohy a jednou dokonce kompletní vybavení stánku na pekárenském veletrhu.

Byl jsem v totálním rozletu. Napřed se mě jeden exgooglák zeptal, jestli bych si troufl předělat firemní logo. To tvořila velká veselá duhová písmena uprostřed světle hnědého kruhu, vypadalo to jako výtvor programu Malování ve Windows. Změnil jsem to na ostré černé patkové písmo, originální font, tak trochu mi připomínal hebrejské klikyháky. Společnosti to dodalo trochu vážnosti a mně to zajistilo cenu od Sanfranciského designérského institutu. Když jsem se pak před exgooglačkou zmínil, že umím kódovat webové stránky (tak trochu), svěřila

mi spravování webu. Ten jsem taky předesignoval a měl jsem na starosti i menší marketingový rozpočet zacílený na klíčová slova jako „bagel“, „snídaně“ a „topologie“. Taky jsem na Twitteru rozjel účet @NewBagel a pomocí nenáročných zábavných kvízů o snídaních v kombinaci s digitálními slevovými kupony jsem přilákal několik stovek fanoušků.

Nic z toho neznamenalo zářný krok kupředu v lidské evoluci, ale učil jsem se nové věci. Posouval jsem se dál. Jenže potom se všechno obrátilo naruby a za hospodářské krize se ukázalo, že lidé chtějí staromódní, kypré, šišaté bagely, a ne dokonale pravidelné bagely jako z ufonské kosmické lodi, dokonce ani když jsou jemně poprášené precizně namletou horskou solí.

Exgoogláci ale byli zvyklí na úspěch a odmítali se jen tak vzdát. Firmu pohotově přejmenovali na Starojeruzalémské tradiční bagely a algoritmus vyhodili z okna, takže z pekárny začalo vycházet přičmoudlé pečivo nepravidelných tvarů. Nařídili mi, abych webovou stránku „upravil tak, aby vypadala starodávně“, což byl úkol, který mi nadělal spoustu vrásek a nezískal ani jedinou designérskou cenu. Marketingový rozpočet se ztenčil a nakonec úplně vyschl. Práce bylo čím dál míň. Nic jsem se neučil a nikam jsem se neposouval.

Nakonec exgoogláci hodili ručník do ringu a odstěhovali se do Kostariky. Pece vychladly a internetová stránka potemněla. Nedostal jsem odstupné, ale mohl jsem si nechat firemní MacBook a twitterový účet @NewBagel.

Takže po necelém roce v zaměstnání jsem byl bez práce. Ukázalo se, že krize zasáhla mnohem více než jen potravinářský průmysl: zaměstnání najednou bylo omezeným a mizejícím zdrojem, podobně jako ropa nebo uhlí. Lidé bydleli v motelech a ve stanových městečkách. Celá ekonomika najednou připomínala hru škatulata hejbejte se a já jsem věděl, že si musím rychle najít místo — jakékoliv místo. Co nejrychleji.

Zamyslel jsem se nad konkurencí, což mě poněkud uvedlo do deprese. Měl jsem kamarády, kteří byli grafici jako já, ale už stihli navrhnout světoznámé weby nebo rozhraní pro dotykové obrazovky, a ne pouhé logo pro snobskou pekárnu. Někteří moji kamarádi pracovali pro Apple. Můj nejlepší kamarád Neel vedl svou vlastní firmu.

Ještě rok v NewBagelu a byl bych se cítil v dobré formě, ale neměl jsem dost času vybudovat si vlastní portfolio nebo se zaměřit na něco, v čem bych vynikl. Měl jsem diplomku z umělecké školy na téma *Švýcarská typografie v letech 1957—1983* a třístránkový web.

Ale nevzdával jsem to a pročítal jsem inzeráty. Moje nároky prudce klesaly. Napřed jsem trval na tom, že budu pracovat pro firmu s posláním, kterému věřím. Potom jsem si říkal, že bude stačit, když se tam naučím něco nového. Později jsem se rozhodl, že to jen nesmí být firma, která páchá zlo. Teď jsem si opatrně vymezoval svou osobní definici zla.

Zachránil mě papír. Přišel jsem na to, že pokud budu dřepět u počítače, nedokážu se na shánění práce dostatečně soustředit, a tak jsem si vytiskl stoh inzerátů, odložil telefon do šuplíku a šel se ven projít. Ty inzeráty, které vyžadovaly dlouhou praxi, jsem vždycky zmuchlal a vyhazoval do promáčknutých zelených kontejnerů po cestě. Než jsem se unavil a naskočil na autobus domů, měl jsem v kapse dva nebo tři slibné inzeráty na místa, kam jsem byl připravený zavolat.

Tato metoda mě skutečně dovedla k práci, i když ne tak, jak jsem zamýšlel.

San Francisco je výborné místo k procházkám, pokud máte silné nohy. Město leží na malé ploše rozkouskované prudkými kopečky a ze tří stran ohraničené vodou, takže na každém kroku se před vámi otevírají překvapivé výhledy. Jen tak se procházíte s hromadou vytištěných papírů, hledíte si svého a zničehonic

chodník klesne a vy hledíte přímo do zálivu a cesta dolů je lemovaná růžově a oranžově nasvícenými domky. Architektonický styl San Franciska nepronikl nikam jinam v zemi, a i když tu žijete a jste na něj zvyklí, dodává výhledům na zvláštnosti — všechny ty vysoké, úzké budovy, okna jako oči a zuby, jemná práce jako na svatebním dortu. A pokud se podíváte správným směrem, nad tím vším se tyčí zrezivělý duch mostu Golden Gate.

Vydal jsem se za jednou podivuhodnou vyhlídkou dolů po strmých schodech, potom podél vody a dlouhou cestou zpátky domů. Šel jsem okolo starých mol — pečlivě jsem se vyhýbal pronikavé rybí polévce u přístavu Fisherman's Wharf — a prohlížel si rybářské restaurace, které se měnily na námořní technické společnosti a pak na úplně nové firmy.

Pokaždé když jsem chodil po ulicích, rozhlížel jsem se po výlohách a hledal cedule „Hledáme výpomoc" — což asi člověk normálně nedělá, ne? Nejspíš jsem měl být trochu obezřetnější. Důvěryhodní zaměstnavatelé mají inzeráty na internetu, třeba na Craigslistu.

Nonstop knihkupectví jako důvěryhodný zaměstnavatel rozhodně nevypadalo:

HLEDÁME VÝPOMOC
Noční směny
Specifické požadavky
Zaměstnanecké výhody

Byl jsem si naprosto jistý, že „nonstop knihkupectví" je nějaký eufemismus. Bylo to na Broadwayi, ve velmi eufemizující části města. Výprava za hledáním práce mě zavedla daleko od domova. Sousední podnik se jmenoval U Prdelky a ve znaku měl neonové nohy, které se střídavě křížily a roztahovaly.

Zatlačil jsem na prosklené dveře. Zvonek nad nimi se vesele rozcinkal a já jsem pomalu vešel. Vůbec jsem si v tu chvíli neuvědomoval, jak významný práh jsem právě překročil.

Uvnitř: představte si tvar a obsah normálního knihkupectví nahuštěný v prostoru, který je neskutečně úzký a závratně vysoký. Regály se tyčily do výše, byla tam tři patra knih. Zaklonil jsem hlavu (proč knihkupectví vždycky člověka nutí dělat divné věci s krkem?) a police plynule mizely ve stínu. Vlastně to vypadalo, že by klidně mohly pokračovat až donekonečna.

Regály se tísnily jeden vedle druhého a já měl pocit, že stojím na kraji lesa. Ne však toho přátelského, kalifornského, ale starého transylvánského lesa plného vlků a čarodějnic a loupežníků máchajících šavlemi, kteří číhají v šeru tam, kam nepronikne měsíční svit. K vysokým regálům vedly žebříky poskládané takřka jeden vedle druhého. Obvykle vypadají kouzelně, ale tady působily zlověstně. Šeptaly si zvěsti o nehodách v temnotě.

A tak jsem stál jako přimrazený v přední části obchodu, kam dopadalo polední slunce a podle všeho drželo vlky od těla. Stěnu okolo dveří a nad nimi tvořila prosklená, zářivá, jasná okenní tabule vsazená do černé železné mříže. Přes sklo se klenul nápis vyvedený vysokým zlatým písmem:

A pod tím, uvnitř oblouku, byl symbol — dvě otevřené ruce přiložené k sobě tak, aby připomínaly knihu.

Kdo tedy byl pan Penumbra — *pan Polostín*?

„Dobrý den," ozval se tichý hlas za hromadami knih. Objevila se postava: vysoký, hubený pán — jako jeden z těch žebříků —, oblečený ve světle šedé košili a modrém propínacím svetru. Při chůzi se trochu kymácel a dlouhou rukou se při-

držoval polic. Když vystoupil ze stínu, uviděl jsem, že svetr ladí s jeho očima, rovněž modrýma, skrytýma hluboko ve shluku vrásek. Byl velmi starý.

Kývl a mírně mi pokynul. „Co pohledáváte mezi těmito regály?“

To byla dobrá věta a z nějakého důvodu mě uklidnila. „Mluvím s panem Penumbrou?“ zeptal jsem se.

„Já jsem Penumbra,“ přikývl, „a jsem tady správce.“

Úplně jsem si neuvědomoval, co se chystám udělat, dokud jsem to neudělal: „Hledám práci.“

Pan Penumbra mrkl, pokýval hlavou a dokymácel se ke stolu vedle vchodu. Byl to masivní kus temně žíhaného dřeva, bytelná pevnost na okraji lesa. Kdyby došlo na obléhání, nejspíš by vzdorovala několik dnů.

„Zaměstnání,“ přikývl znovu Penumbra. Sklouzl na židli za stolem a prohlížel si mě přes jeho ohromnou masu. „Už jste někdy pracoval v knihkupectví?“

„No,“ řekl jsem, „jako student jsem dělal číšníka v rybářské restauraci a majitel tam prodával svou vlastní kuchařskou knihu.“ Jmenovala se *Mystérium tresky* a podrobně líčila jednatřicet různých receptů na — ano, uhodli jste. „Ale to se asi nepočítá.“

„Nepočítá, ale to nevadí,“ odpověděl pan Penumbra. „Předchozí knihkupecká zkušenost by vám tu stejně moc platná nebyla.“

Počkat — možná tu vážně jde o erotiku. Pohlédl jsem dolů a rozhlížel se všude kolem, ale nespatřil jsem žádné korzety, roztrhané ani neroztrhané. Vedle mě na malém stolku ležela jenom hromada zaprášených detektivek Dashiella Hammetta. To bylo dobré znamení.

„Povězte mi,“ vyzval mě Penumbra, „kterou knihu milujete.“

Milujete byl silný výraz, ale odpověď jsem znal okamžitě. Popravdě to bylo jednoduché. Řekl jsem: „Pane Penumbro,

není to kniha, ale trilogie. Není to zrovna literární skvost, je hodně dlouhá a konec je šílený, ale četl jsem ji třikrát a se svým nejlepším přítelem jsem se skamarádil v šesté třídě proto, že jsme ji oba zbožňovali.“ Nadechl jsem se: „Miluju *Kroniky dračích písní*.“

Pan Penumbra zvedl obočí a pak se usmál. „Dobře, velmi dobře,“ prohlásil a usmíval se stále víc, až ukázal křivé bílé zuby.

Pak přimhouřil oči a přejížděl zrakem nahoru a dolů. „Ale umíte lozit po žebříku?“

A tak jsem se ocitl na žebříku, asi tak ve třetím patře, v nonstop knihkupectví pana Penumbry. Poslal mě nahoru pro knihu AL-ASMARI a ta je nalevo ode mě ve vzdálenosti jedenapůlkrát delší než moje ruka. Očividně se budu muset vrátit dolů na zem a žebřík posunout. Ale pan Penumbra pode mnou volá: „Jen se natáhni, chlapče. Natáhni se!“

A já tuhle práci fakt chci!

KNOFLÍKY NA KABÁTĚ

Tak tohle se stalo minulý měsíc. Teď u pana Penumbry pracuju jako noční prodavač a lozím po žebříku nahoru a dolů jako opice. Mám na to metodu. Posunete žebřík na místo, zajistíte kolečka, pokrčíte kolena a vyskočíte rovnou na třetí nebo čtvrtou příčku. Dokud jste v pohybu, přitáhnete se rukama a vzápětí jste tři metry nad zemí. Když šplháte vzhůru, díváte se přímo před sebe, ani nahoru, ani dolů, očima se pořád zaměřujete nějakého čtvrt metru před sebe a díváte se, jak se hřbety knih míhají jako barevné skvrny. Cestou si v duchu počítáte příčky. A když jste konečně ve správné výšce, abyste vzali knihu, pro kterou jste se vydali… no ovšem, prostě se natáhnete.

Jakožto profesionální dovednost není lezení po žebříku tolik ceněné jako design webových stránek, ale pravděpodobně je to mnohem zábavnější a mimoto jsem v tuhle chvíli vděčný za cokoliv.

Jen bych si přál, abych tuto novou dovednost mohl využívat častěji. Knihkupectví pana Penumbry není otevřeno

čtyřiadvacet hodin denně kvůli nezvladatelnému množství zákazníků. Vlastně tady nejsou skoro žádní a někdy si připadám spíš jako noční hlídač než prodavač.

Pan Penumbra prodává použité knihy a všechny jsou v tak vynikajícím stavu, že by klidně mohly být nové. Vykupuje je během dne — prodat knihy můžete jen muži, jehož jméno je napsáno na dveřích — a nejspíš je velmi náročný obchodník. Na žebříčky nejprodávanějších knih příliš nedbá. Jeho inventář je velmi eklektický a jediným měřítkem je, jak se mi zdá, jeho osobní vkus. Takže tu nejsou žádní mladiství kouzelníci ani upíří policie. Což je škoda, protože tohle je přesně ten typ obchodu, kde byste dostali chuť koupit si knížku o mladistvém kouzelníkovi. Tohle je ten typ obchodu, kde byste se zatoužili mladistvým kouzelníkem stát.

Vyprávěl jsem o knihkupectví svým kamarádům a pár z nich se zastavilo obhlídnout si regály a podívat se, jak šplhám do prašných výšin. Většinou jsem je přemluvil, aby si něco koupili: román od Steinbecka, nějaké Borgesovy povídky, tlustou bichli od Tolkiena — všichni tito autoři očividně spadají do oblasti Penumbrova zájmu, protože má na skladě jejich kompletní dílo. Když nic jiného, vnutím kamarádům aspoň pohlednici. Pod stolem u vchodu je jich celá kupa. Je na nich perokresba přední části obchodu — jemná práce, tak stará a nemoderní, že se už brzy dostane znovu do módy — a pan Penumbra je prodává po dolaru za kus.

Ale dolar jednou za pár hodin nemůže můj plat pokrýt. Vlastně nemám ponětí, z čeho mě platí. Vůbec nemám ponětí, jak se tohle knihkupectví drží nad vodou.

Je tu jedna zákaznice, kterou jsem viděl už dvakrát, žena, o které jsem přesvědčený, že pracuje vedle U Prdelky. Jsem o tom naprosto přesvědčený proto, že v obou případech měla oči orámované řasenkou tak, že vypadala jako mýval, a byla

cítit kouřem. Má zářivý úsměv a popelavé blonďatohnědé vlasy. Nedokážu říct, kolik jí je — mohla by to být vyžilá třiadvacítka nebo taky pozoruhodná jednatřicítka —, a netuším, jak se jmenuje, ale vím, že má ráda životopisy.

Při první návštěvě pomalu kroužila okolo předních regálů, šoupala nohama, jakoby duchem nepřítomná se protahovala, až nakonec přišla k pultu. „Máte tu knížku u Stevu Jobsovi?“ zeptala se. Měla na sobě naducanou mikinu North Face, pod ní růžový nátělník a džíny a mluvila trochu brnkavým hlasem.

Se svraštělým čelem jsem jí odpověděl: „Asi ne. Ale podívám se.“

Pan Penumbra má databázi uloženou v sešlém béžovém počítači Mac Plus. Vyťukal jsem jméno autora na klávesnici a Mac tlumeně zabzučel — to je tón úspěchu. Měla štěstí.

Oba jsme naklonili hlavu a pročítali oddíl ŽIVOTOPISY a našli jsme ho: jediný výtisk, leskl se jako nový. Možná to byl dárek pro tátu inženýra, který knížky vlastně nečte. Možná si to táta inženýr chtěl přečíst raději na Kindlu. Tak či onak, někdo sem tu knížku nabídl k prodeji a ona u pana Penumbry obstála. Zázrak.

„On byl tak krásnej,“ řekla North Face s knihou v natažené ruce. Z bílé obálky shlížel Steve Jobs, rukou si mnul bradu a na očích měl kulaté brýle, které trochu připomínaly ty Penumbrovy.

O týden později přihopsala do obchodu, zubila se a tiše tleskala — takhle vypadala spíš na třiadvacet než na jednatřicet — a povídá: „Teda, bylo to super! Hele,“ najednou zvážněla, „on napsal taky knížku o Einsteinovi.“ Ukázala mi na mobilu stránku Amazonu s Einsteinovou biografií od Waltera Isaacsona. „Viděla jsem ji na internetu, ale říkala jsem si, že bych si ji třeba mohla koupit tady…“

Na rovinu: tohle bylo neuvěřitelné. Sen každého knihkupce. Naprosto nečekaně tady stála striptérka, vykřikla *Počkat!* — s velkým očekáváním jsme se skloněnou hlavou pátrali v seznamu, ale ukázalo se, že v Penumbrově oddělení ŽIVOTOPISY není ani jeden výtisk knihy *Einstein. Jeho život a vesmír*. Bylo tam patnáct různých knížek o Richardu Feynmanovi, ale vůbec nic o Albertu Einsteinovi. Tak pravil Penumbra.

„Fakt ne?" našpulila rty. „To je blbý. No nic, budu si to muset koupit on-line. Díky." Pak odkráčela zpátky do noci a zatím se nevrátila.

Budu upřímný. Kdybych měl ohodnotit zkušenosti ohledně toho, jak je pohodlné, jednoduché a uspokojivé obstarávat si knihy, vznikl by takovýto seznam:

1. Perfektní nezávislé knihkupectví, jako třeba Pygmalion v Berkeley.
2. Velký a prozářený obchod Barnes & Noble. Ano, je to komerce, ale přiznejme si to — mají hezké obchody. Hlavně ty, kde najdete veliký gauč.
3. Oddělení knih ve Walmartu (hned vedle hlíny do květináčů).
4. Knihovna na palubě USS *West Virginia*, jaderné ponorky hluboko pod hladinou Pacifiku.
5. Nonstop knihkupectví pana Penumbry.

Takže musím tuhle nahnutou loď zase srovnat. Ne, vůbec se nevyznám ve vedení knihkupectví. Ne, nedržím prst na tepu potenciálních zákazníků z řad těch, kteří se vracejí ze striptýzového klubu. Ne, nikdy jsem žádnou potápějící se loď nezachránil, pokud se ovšem nepočítá to, jak jsem zachránil klub šermu na výtvarné škole na Rhode Islandu před bankrotem tím, že jsem uspořádal čtyřiadvacetihodinový maraton filmů s Errolem